Poliisihallituksen lausunto liikenne- ja viestintäministeriölle tieliikennelain kokonaisuudistuksen valiokuntakäsittelyssä tehdyistä muutosehdotuksista

1 Asia

Liikenne- ja viestintäministeriö sekä sisäministeriö ovat pyytäneet Poliisihallitukselta lausuntoa tieliikennelain kokonaisuudistuksesta. Lausuntopyyntö liittyy lakiehdotuksen lakivaliokuntakäsittelyyn ja lakivaliokunta on halunnut saada tarkempia arvioita ehdotettujen muutosten vaikutuksista lainsoveltajien toimintaan. Sisäministeriön kautta tulleessa lausuntopyynnössä on pyydetty otettavan kantaa seuraaviin asioihin:

- Minkälaisia vaikutuksia ja tietojärjestelmäkustannuksia aiheutuisi, jos ylinopeutta ajaneet henkilöt aina kuvattaisiin ja kuva lähetettäisiin heille liikennevirhemaksupäätöksen mukana?
- Minkälaisia erilaisia työvaiheita automaattisen liikennevalvonnan kuvankäsittelyssä on?
- Aiheutuuko säännösehdotuksista sellaisia muutoksia, joilla on vaikutusta lain voimaantuloajankohtaan lainsoveltajan näkökulmasta?

2 Poliisihallituksen lausunto

2.1 Lain voimaantulo

Poliisihallitus on arvioinut tieliikennelain kokonaisuudistuksen valmisteluvaiheessa lakimuutoksen aiheuttamia vaikutuksia erityisesti tietojärjestelmien kehittämisen kannalta. Poliisihallituksessa lyhyellä aikataululla, mutta laajalla kokoonpanolla tehty arviointi tietojärjestelmien toteuttamiskelpoisesta aikataulusta oli kolme vuotta esiselvityksen valmistumisesta. Ehdotettu aikataulu ei kompromissien vuoksi päätynyt hallituksen esitykseen. Hallituksen esityksessä on kuitenkin sivuilla 158 ja 159 tuotu esille Poliisihallituksen esille tuomia seikkoja, joita lakimuutos käytännössä tarkoittaa. Esityksessä onkin todettu, että todennäköisin toteutusvaihtoehto on kokonaan uusi käsittelyjärjestelmä tieliikenteen kaikkia seuraamuksia varten.

Poliisihallitus ei ole muuttanut kantaansa alkuperäisestä arvioinnista. Tänä vuonna alkanut esiselvityshanke on käynnissä ja esiselvitys valmistuu kuluvan vuoden aikana. Hankkeessa selvitetään parhain mahdollinen toteu-

tusvaihtoehto liikennevirhemaksumenettelyä varten. Toimintavarman ja nykyaikaisen käsittelyjärjestelmän määrittely, kilpailuttaminen ja toteuttaminen tulevat vaatimaan aikaa, jonka vuoksi Poliisihallitus korostaa, ettei tieliikennelakia pidä saattaa voimaan uuden seuraamusjärjestelmän osalta ennen kuin lainsoveltajalla on käytössään toimivat, nykyaikaiset työkalut. Tästä johtuen mahdollinen voimaantuloajankohta kesäkuussa 2020 on liian aikaisin.

Poliisihallitus ei missään tapauksessa pyri viivästyttämään tieliikennelain kokonaisuudistusta, koska lakiuudistus on tärkeä poliisitoiminnan kannalta. Poliisihallitus haluaa osaltaan huolehtia siitä, että lakia soveltavat viranomaiset ovat varmasti valmiina, kun laki lopulta tulee voimaan.

2.2 Kuljettajien kuvaamisen vaikutukset

Nykyinen automaattinen liikennevalvonta perustuu ajoneuvon ja sen kuljettajan kuvaaviin kameroihin. Poliisilla ei ole tällä hetkellä käytössä muita automaattisen liikennevalvonnan välineitä. Poliisille hankittavat uudet kamerat kuvaavat myös kasvot, mutta mittaavat nopeuden eri tavalla.

Tieliikennelain kokonaisuudistuksen seuraamusjärjestelmästä suunniteltiin alun perin teknologianeutraaliksi. Teknologianeutraalius mahdollistaisi sen, että perinteisen liikennevalvonnan rinnalle voitaisiin kehittää erilaisia automaattisen valvonnan muotoja, jolloin liikennevalvonnasta tulisi entistä monipuolisempaa. Nykyisen, kasvoja kuvaavan kameravalvonnan lisäksi ajoneuvoja voitaisiin tunnistaa muilla tavoilla ja yksinkertaisemmalla tekniikalla. Kasvojen lisäksi voitaisiin kuvata rekisteritunnuksia.

Ajoneuvokohtaisen liikennevirhemaksun sitominen kasvoja kuvaavaan automaattivalvontaan veisi mahdollisuuden kehittää automaattisen liikennevalvonnan keinoja. Teknologianeutraalin valvonnan sijasta valvonta olisi hyvin rajatusti teknologiasidonnaista. Sakon ja rikesakon määräämisestä annetun lain (754/2010) mukaisessa sakkomenettelyssä voitaisiin edelleen hyödyntää teknologianeutraalia liikennevalvontaa, mutta joustavassa ja yksinkertaisessa hallintomenettelyssä tästä oltaisiin luopumassa.

Jos ajoneuvokohtaisessa liikennevirhemaksussa aina kuvataan kuljettaja verrattuna siihen, että kuvattaisiin vain rekisterikilpi, käytettävä teknologia pysyy nykyhinnoissaan. Poliisi investoi n. 1,7 M € vuosittain kameroihin ja niihin liittyvään tekniikkaan. Yksi kamera maksaa n. 25 000 €. Jos pelkkä kilven kuvaaminen riittäisi, olisi tällä huomattavia vaikutuksia tarvittavan teknologian kustannuksiin. Yleisesti arvioiden kustannukset olisivat puolet vähemmän nykyiseen kalustoon verrattuna, mikä tarkoittaisi sitä, että laitteisiin ei tarvitsisi investoida niin paljon (vuosittainen säästö n. 700 000 €) tai säästyneet varat voitaisiin sijoittaa kattavampaan lisävalvontaan.

Erilaista liikennevalvontateknologiaa, jossa tunnistaminen perustuu rekisterikilven kuvaamiseen, on paljon saatavilla. Rekisterikilven kuvaaminen on Euroopassa yleisesti pääsääntö, joka määrittelee markkinoilla valmiina saatavilla olevan teknologian. Suomessa tämä voisi tarkoittaa automaattisen liikennevalvonnan laajentamista muun muassa keskinopeusmittaukseen, kieltomerkkien valvontaan ja muihin liikennesääntörikkeisiin, jota varten ajoneuvokohtainen liikennevirhemaksu on suunniteltu.

Uusissa valvontamuodoissa pitäisi räätälöidä valvontaan sopiva ratkaisu, jos ajoneuvokohtainen liikennevirhemaksu sidottaisiin kasvot tunnistavaan valvontaan. Räätälöidyt ratkaisut ovat aina kalliimpia kuin valmiin tuotteen ostaminen. Kokonaiskustannukset riippuvat aina siitä, mitä saadaan valvoa automaattisesti ja kuinka paljon valvontaa halutaan tehdä. Esimerkiksi keskinopeusvalvonnassa Suomen nykyvaatimuksilla (kasvot kuvattava) Suomelle räätälöidyn ratkaisun hinta-arvio yhden ajokaistan valvonnasta yhteen suuntaan muutaman kilometrin matkalta oli 300 000 € / yksi keskinopeusvalvontajakso. Ilman kasvojen kuvauksen vaatimusta pelkkään kilpikuvaukseen olisi saatavilla valmiita järjestelmiä, jolloin hinta olisi murto-osan räätälöidyn ratkaisun hinnasta. Hinta voisi olla noin 70 000 € / keskinopeusvalvontajakso.

2.3 Kuvan lähettäminen liikennevirhemaksupäätöksessä

Kuvien lähettäminen automaattisesti aina liikennevirhemaksupäätöksessä nykymenettelystä poiketen edellyttää, että vaatimus huomioidaan tietojärjestelmien kehittämisessä. Tietojärjestelmien esiselvitys on kesken, joten ehdotettu vaatimus voidaan ottaa siinä huomioon. Kuvan lähettäminen on poikkeus nykymenettelystä, joten siitä ei ole edes varovaisia arvioita tietojärjestelmäkustannusten osalta. Poliisihallitus on arvioinut tietojärjestelmäkustannusten olevan liikennevirhemaksussa kokonaisuudessaan 3–4 miljoonaa euroa.

Nykymenettelyssä ehdolliset rikesakot lähetetään automaattisella postituksella. Tätä taustaa vasten arvioituna kuvan lähettämisestä aiheutuisi suoria kuluja paitsi uusien rajapintaratkaisuiden puolella, myös paperin ja musteen osalta. Ajoneuvokohtaisten liikennevirhemaksujen osuus tulee olemaan huomattava kaikista käsitellyistä asioista, jolloin yhteen päätökseen liittyvä sinällään pieni kustannus tarkoittaisi arvioidun puolen miljoonan asian osalta noin 200 000 euron lisäkustannuksia postituskuluissa. Kustannuksia syntyisi puhtaasti siitä syystä, että päätöksen tiedoksianto on tehtävä paperilla, kun taas sähköiseen tiedoksiantoon ja sähköiseen asiointiin siirtyminen toisi kaivattua tehokkuutta ja säästöä pitkällä aikavälillä.

Kuvan lähettämisessä tulee huomioida myös kuvan käsittelyyn liittyvät tietosuojavaatimukset. Kuvan käsittely henkilörekisterissä asettaa järjestelmälle suojaustasovaatimuksia, mutta sen lisäksi on tärkeä pitää mielessä, että ajoneuvokohtaisen liikennevirhemaksupäätöksen voi saada myös sellainen, joka ei ole tekoa tehnyt. Kuvan lähettämisessä tulisi ottaa ehdottomasti huomioon, että henkilötietoja ei päätyisi liian mittavissa määrin väärille vastaanottajille.

2.4 Automaattisen liikennevalvonnan kuvankäsittely

Nykyisessä menettelyssä automaattisen liikennevalvonnan kuva käsitellään käsityönä. Kuvan valoisuutta muutetaan tunnistamisen parantamiseksi, kuvasta peitetään muiden kuin epäiltyjen kuvat ja auton rekisteritunnus suurennetaan. Kuvan käsittely ei harjaantuneelta työntekijältä vie merkittävästi aikaa, mutta vähäinenkin käytetty työaika kertautuu asiamäärän ollessa suuri. Kuvien käsittely joudutaan tekemään käsityönä, koska poliisilla ei ole olemassa tietojärjestelmää, joka tunnistaisi ja tekisi tarvittavat toimenpiteet käyttäjän puolesta. Käsityö on tarpeellista, koska ihmisen on välttämä-

töntä tunnistaa kuvista muun muassa kuljettajan sukupuoli, muut tuntomerkit sekä mahdolliset rikostunnusmerkistöön kuuluvat asiat.

Kuvien käsittelystä ei ole mahdollisuutta toistaiseksi luopua lähitulevaisuudessa. Kasvojen kuvaaminen ajoneuvokohtaisessa liikennevirhemaksussa ei myöskään poista tarvetta kuvien käsittelylle. Poikkeuksen muodostaisi rekisterikilpien kuvaaminen, ellei rekisterikilpeä pitäisi tunnistaa kuvan huonolaatuisuuden tai muun asian vuoksi.

Poliisijohtaja Sanna Heikinheimo

Poliisitarkastaja Konsta Arvelin

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä. Poliisi 07.05.2018 klo 11:54. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaamosta.

Jakelu Liikenneneuvos Kimmo Kiiski, *liikenne- ja viestintäministeriö*

Tiedoksi Sisäministeriön poliisiosasto
Poliisiylijohtajan tuki
Poliisitarkastaja Jari Pajunen, *sisäministeriö*